

Overzicht Natura 2000.

Bron: Veelgestelde vragen NATUURBESCHERMINGSWET 1998 / NATURA 2000, Ministerie van LNV, 14-6-2007

Over Natura 2000:

• **Wat is Natura 2000?**

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrictlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen.

Tot op heden hebben de lidstaten meer dan 15.000 gebieden, met een totale oppervlakte van meer dan 420.000 km² (vijftien procent van het EU-grondgebied) aangewezen. In de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrictlijn geïmplementeerd.

De Vogelrichtlijn- en Habitatrictlijngebieden komen qua begrenzing sterk overeen. Ook de wettelijke gevolgen zijn identiek. Daarom is ervoor gekozen om beiden zoveel mogelijk te stroomlijnen en telkens met één besluit aan te wijzen. Zo ontstaan dan Natura 2000-gebieden.

• **Wat is de doelstelling van Natura 2000?**

De biodiversiteit loopt wereldwijd sterk terug. Om de biodiversiteit te waarborgen, wil het Rijk bedreigde en waardevolle habitattypen en soorten in stand houden en zo nodig herstellen. De Natura 2000-gebieden zijn hiervoor geselecteerd. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur verder achteruitgaat. Het doel is behoud en herstel van de biodiversiteit in de Europese Unie.

• **Welke natuur wordt beschermd met Natura 2000?**

Het gaat zowel om specifieke land- en waterzones (natuurlijke habitats, kortweg habitattypen) als om leefgebieden van specifieke soorten (habitats van soorten). Veelal zijn het soorten en habitattypen waar het slecht mee gaat of die voornamelijk in Europa voorkomen. Deze habitattypen en soorten staan vermeld op bijlagen bij beide richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn). Elke lidstaat wijst een selectie van gebieden aan waar bijzondere soorten en habitattypen voorkomen. Niet alle soorten en habitattypen komen in elke lidstaat voor.

• **Hoe werkt Natura 2000?**

De Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningenstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging (habitattoets) rond het gebruik van natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen (in principe) alleen als er geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan. De beheerplannen staan garant voor een breed gedragen gebiedsgerichte aanpak waarbij zowel ecologie als gebruik hun plek vinden.

• **Tot wanneer loopt Natura 2000?**

Er is geen einddatum. Eenmaal aangewezen gebieden blijven in principe voor altijd als natuurgebied voortbestaan. Er is wel een datum waarop Natura 2000 officieel moet zijn voltooid. Daarnaast moet het verlies aan biodiversiteit worden stopgezet (2010).

• **Hoe verloopt het traject van aanwijzing tot Natura 2000-gebied?**

Op dit moment (2007) wordt het aanwijzen van 162 Natura 2000-gebieden voorbereid. De conceptaanwijzingen met begrenzingsvoorstellen en een overzicht van te beschermen natuurwaarden (instandhoudingsdoelstellingen) zijn met provincies, gemeenten, waterschappen

en koepelorganisaties besproken.

• **Wie is er verantwoordelijk voor de uitvoering van Natura 2000?**

In principe iedereen: gebruikers, eigenaren, recreanten etc. Iedereen moet acties die schadelijk kunnen zijn voor de beschermde natuur nalaten. Gaat iemand toch iets doen wat mogelijk significant schadelijk kan zijn, dan is een vergunning verplicht. Een vergunning wordt alleen gegeven als zeker is dat er geen significante schade op zal treden. Hier zijn overigens wel uitzonderingen op, als er geen alternatieven zijn en er een dwingende reden van groot openbaar belang gediend wordt. Dit is het *voorzorgsbeginsel* waarmee de natuur wordt veiliggesteld. Wat ook logisch is, want vaak neemt bij natuur 'gedane schade geen keer'. De provincies zijn verantwoordelijk voor de vergunningverlening en in sommige gevallen de minister van LNV.

• **Wat gebeurt er als de instandhoudingsdoelstellingen niet wordt gehaald?**

Als het erop lijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald gaan worden, bijvoorbeeld als een populatie vogels ondanks de bescherming toch kleiner wordt, dan is Nederland verplicht om maatregelen te nemen om deze ontwikkeling te keren. In sommige gevallen zal dat niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering. Er zijn dan geen sancties. In het licht van klimaatverandering en natuurlijke dynamiek worden de doelen zodanig geformuleerd dat 'er enige rek in zit' waardoor tegemoet wordt gekomen aan speciale situaties. Mocht blijken dat de situatie zodanig is veranderd dat het niet meer reëel is de eerder afgesproken doelstelling na te streven, dan moet de doelstelling worden aangepast.

• **Komen er nog nieuwe Natura 2000-gebieden in de toekomst bij?**

Nee, in principe niet. Nederland voltooit nu de selectie en aanwijzing van haar Natura 2000-gebieden en als dat is voltooid, wordt voldaan aan de eisen om de betreffende soorten en habitattypen duurzaam in stand te houden.

Het kan gebeuren dat er in een Natura 2000-gebied een stuk verdwijnt. In dat geval komt er in het kader van compensatie ergens anders een Natura 2000-gebied bij. Ook kan het zo zijn dat door natuurlijke dynamiek of klimaatverandering de doelen voor een gebied niet meer reëel zijn en naar een ander gebied moet worden uitgeweken. Hier is bij de aanwijzing echter al zoveel mogelijk rekening mee gehouden.

• **Wanneer moet het beheerplan uiterlijk zijn vastgesteld?**

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er sprake moet zijn van een beheerplan, drie jaar na het geredkomen van het aanwijzingsbesluit.

• **Moet aan alles Natura 2000-doelen hetzelfde gewicht worden toegekend?**

Nee. In het Natura 2000-doelendocument wordt aangegeven:

- o met welke natuurwaarden het nu goed genoeg gaat (behoudsdoelen);
- o met welke natuurwaarden het nu nog niet goed genoeg gaat (herstelopgaven);
- o welke natuurwaarde prevaleert boven de andere ('ten gunste formuleringen'); en
- o welke natuurwaarden het eerst op orde gebracht moeten worden ('sense of urgency').

Over Natura 2000 en de KRW

• **Wordt in de aanwijzingsbesluiten ook rekening gehouden met de Kaderrichtlijn Water?**

Volgens de Natuurbeschermingswet 1998 moet een beheerplan voor Natura 2000-gebieden worden opgesteld. Als het gebieden van de Kaderrichtlijn Water betreft sluit de Natuurbeschermingswet 1998 een combinatie met een beheerplan voor de Kaderrichtlijn Water niet uit. In elk geval wordt gestreefd naar een optimale afstemming van de beheerplannen op grond van de Vogel- en Habitatrictlijn en de stroomgebiedsbeheerplannen op grond van de Kaderrichtlijn Water.

• Hoe verloopt de afstemming tussen KRW en Natura 2000 in de tijd?

Het Natura 2000-beheerplan en het KRW-stroomgebiedbeheerplan moeten goed op elkaar worden afgestemd. Zowel ten aanzien van doelen en maatregelen als de fasering. Deze aanpak geeft in 2009 voor inzicht in de te nemen maatregelen. Uitgangspunt is dat voor beide richtlijnen de waterkwaliteitsvereisten behaald moeten worden, elk binnen haar eigen termijn. Dat is 2015 voor de KRW-doelen voor grond- en oppervlaktewaterlichamen. De eisen en normen met betrekking tot de waterkwantiteit en kwaliteit voor de Natura 2000-gebieden al naar gelang de inhoud van de Natura 2000-doelen.

• Hoe gaat LNV om met de knelpunten die ontstaan door de combinatie KRW-VHR (Vogel- en Habitatrichtlijn)?

Daar waar in de Natura 2000-gebieden knelpunten zijn door de combinatie van KRW en VHR worden de aanwijzingsbesluiten in een latere fase gepubliceerd (dus niet in de zogenaamde 'eerste tranche'). Zo is er meer tijd voor onderzoek of nadere afstemming.

• Op welke wijze vindt evaluatie plaats van de Natura 2000-doelen en hoe verhoudt zich dat tot evaluatiemomenten in het KRW-spoor?

De Natura 2000-doelen zijn geformuleerd op basis van de best beschikbare kennis en informatie over de habitattypen en soorten binnen en buiten Nederland. Daarbij zijn de best mogelijke inschattingen over de haalbaarheid en de mogelijkheden voor fasering gehanteerd. Het monitoren en evalueren hiervan is daarom van groot belang. Op een drietal momenten zullen de doelstellingen herijkt en zonodig bijgesteld worden:

1. bij aanwijzing van gebieden in een volgende tranche;
2. bij opstelling van de beheerplannen; en
3. bij de geplande evaluatie in 2015.

Het evaluatiemoment in 2015 valt samen met de geplande evaluatie van de Kaderrichtlijn Water. Gezien de juridische en beleidsmatige samenhang tussen beide kaders is een goede afstemming van doelen en maatregelen essentieel.

• Welke eisen worden er vanuit de verschillende richtlijnen aan het water gesteld?

Voor veel grond- en oppervlaktewater bestaat er een sterke inhoudelijke en beleidsmatige onderlinge verbondenheid tussen KRW en VHR. Alle drie de richtlijnen stellen eisen aan de ecologische en chemische kwaliteit van die gebieden.

De VHR stelt eisen vanuit het perspectief van specifieke soorten en habitattypen. De KRW stelt milieudoelstellingen vanuit een algemener -chemisch en ecologisch- perspectief. De indeling in oppervlaktewater- en grondwaterlichamen en bijbehorende KRW-doelen richt zich niet specifiek op behoud en/of ontwikkeling van Europees beschermde natuur (specifieke habitattypen en soorten). In Natura 2000-gebieden gelden de KRW-doelen, aangevuld met meer specifieke eisen en normen met betrekking tot de waterkwantiteit en -kwaliteit (zoals voortvloeiend uit de VHR). Vooral waar dat noodzakelijk is voor de instandhouding van specifieke habitattypen en soorten.

• Kan de termijn waarop aan de KRW-doelstelling moet zijn voldaan, worden verlengd? Is een eventuele verlenging ook mogelijk voor gebieden uit het register van beschermde gebieden (waaronder de Natura 2000-gebieden)?

De termijn waar binnen aan de KRW-milieudoelstellingen moet zijn voldaan, kan verlengd worden voor een periode van maximaal twee keer zes jaar vanaf 2015. De milieudoelstellingen kunnen uiteindelijk worden verlaagd, maar daarvoor gelden nadere vereisten. Bijvoorbeeld het voorkomen van achteruitgang in de toestand van het waterlichaam.

Ingevolge artikel 6 van de KRW is een nationaal register van beschermde gebieden opgesteld. Hierin zijn gebieden opgenomen die bijzondere bescherming nodig hebben. Bijvoorbeeld om hun oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van waterafhankelijke habitattypen en soorten. De Natura 2000-gebieden staan ook in dit register.

De KRW is niet eenduidig als het gaat om de mogelijkheden voor termijnverlenging en verlaging van milieudoelstellingen voor de beschermde gebieden zoals vermeld in het register van beschermde gebieden.

Inmiddels zijn er diverse argumenten voor de interpretatie dat deze voor KRW ook mogelijk zijn voor wateren die als beschermde gebieden moeten worden beschouwd. Vooral nog gaan alle Rijnsoeverstaten van dit standpunt uit.

Gelet op de specifieke positie van de beschermde gebieden in de KRW, zal wel een zeer zware motiveringslast op de lidstaten rusten als er een beroep op de mogelijkheden voor verlenging van termijnen en verlaging van milieudoelstellingen wordt gedaan.

• Kunnen grote plannen en projecten nog wel doorgang vinden bij toepassing van VHR en KRW?

Zowel de KRW als de VHR kennen specifieke bepalingen waardoor grote plannen c.q. projecten doorgang kunnen vinden. Zij het dat daarvoor dan wel compenserende maatregelen genomen moeten worden. Te denken valt aan de aanleg van woonwijken of industrieterreinen, natte waterstaatswerken of landinrichtingsprojecten waarbij besluitvorming door gemeenten, waterschappen, provincies of het Rijk plaats vindt. Achteruitgang van de watertoestand hoeft dus niet te betekenen dat er niet is voldaan aan de VHR en de KRW.